

TMK m.669 vd. Hükümleri Kapsamında Mirasta Denkleştirme ve Denkleştirme Hesabına İlişkin Bazı Önemli Bilgiler

Mirasta denkleştirme (iade) TMK m.669 vd. hükümlerinde, mirasın paylaşılmasına ilişkin üçüncü bölümde düzenlenmiştir. Uygulamada miras hukukundan doğan davalardan biri olarak karşılaştığımız denkleştirme davaları, TMK kapsamında bir dava türü olarak düzenlenmemiştir. Bu nedenle de miras hukukundan doğan diğer davalar kadar bilinmemekte ve bu tür davalarda hesaplamanın ne şekilde yapılacağına dair bir karışıklık bulunmaktadır. Mirasta denkleştirme davasının açılabilmesi için terekenin paylaşılmış olması mecburiyeti bulunmamaktadır. Paylaşmadan önce, paylaşma sırasında veya paylaşmadan sonra bu dava açılabilir. Mirasta denkleştirme istemi mirasın paylaşılması tamamlanana kadar gerçekleştirilebilir. Başka bir anlatımla mirasta denkleştirme istemi miras paylaşılmadığı sürece zamanaşımına uğramaz. Mirasın taksimi halinde ise taksimin yapılmasından itibaren on yıllık zamanaşımı süresi içinde mirasta denkleştirmenin istenmesi gerekir. (14. HD., E. 2019/3104 K. 2021/3838 T. 8.6.2021).

Mirasta denkleştirme, mirasbırakanın mirasçılara yapmış olduğu sağlararası karşılıksız kazandırmalar nedeniyle mirasçılar arasında eşitliği sağlayan bir kurumdur. Mirasta denkleştirmenin söz konusu olduğu hallerde mirasçı, eşitliğin sağlanması amacıyla aldığı değerleri terekeye iade etmektedir. Mirasta denkleştirmenin söz konusu olabilmesi için bazı şartların varlığı gerekmektedir. Bu şartlar; kazandırmanın sağlararası ve karşılıksız olması, mirasbırakanın malvarlığından çıkmış olması ve yasal mirasçının miras payına mahsuben yapılmış olmasıdır. Denkleştirmeyi düzenleyen TMK m.669 hükmüne göre, “*Yasal mirasçılar, mirasbırakandan miras paylarına mahsuben elde ettikleri sağlararası karşılıksız kazandırmaları, denkleştirmeyi sağlamak için terekeye geri vermekle birbirlerine karşı yükümlüdürler. Mirasbırakanın çeyiz veya kuruluş sermayesi vermek ya da bir malvarlığını devretmek veya borçtan kurtarmak ve benzerleri gibi karşılık almaksızın altsoyuna yapmış olduğu kazandırmalar, aksi mirasbırakan tarafından açıkça belirtilmiş olmadıkça, denkleştirmeye tâbidir.*”. Hüküm denkleştirmeyi iki fıkrada düzenlemiş olup, ilk fıkrasında altsoy dışındakilere yapılan karşılıksız kazandırmalar (Yargıtay 14. HD’nin 9.3.2016 tarih ve E. 2015/10596, 2016/3015 sayılı kararında “*Mirasta denkleştirme mirasçılarının murisin sağlığında muristen karşılıksız olarak aldığı mal ve kıymetlerin geri alınarak miras taksiminde tereke içerisinde yer almasıdır. ...Altsoy dışındaki yasal mirasçılara yapılan kazandırmalarda ise miras payına mahsup edilmek üzere hareket edilmediği yönünde bir karine vardır. Bu karinenin aksinin davacı tarafından kanıtlanması gerekmektedir.*” şeklinde ifade edilerek karineten denkleştirmeye tabi olmadığı ifade edilmiştir), ikinci fıkrasında altsoya yapılan [Yargıtay 2. HD’nin 17.12.2009 tarih ve 2009/14753 E. ve 2009/21912 K. sayılı kararında belirttiği üzere, “*Mirasta denkleştirme iddiası gerçekleştiği takdirde; denkleştirmeye tabi kazandırmaların ölüm günündeki değerinin tespiti ve davacının miras payının buna göre hesaplanması gerekir. Davacıların denkleştirme iddiası gerçekleşmiştir. O halde ilk iş olarak, miras bırakan tarafından davalıya hibe edilen (96), (718) ve (373) parsel sayılı taşınmazların ölüm günündeki değerlerinin ve miras bırakanın sağlığında üçüncü kişiye satıp bedellerini davalıya verdiği taşınmazların satış bedellerinin ölüm gününde ulaştığı değerlerin tespit edilmesi, tespit edilen bu değerlerin teberru dışında kalan (ortaklığı giderilen taşınmazlar da dahil olmak üzere) terekeye eklenerek, net tereke tutarının belirlenmesi, buna göre davalının yasal miras payının hesaplanması, ondan sonra davalıya yapılan*

kazandırmaların ölüm günündeki değerine bakılması, eğer bu değer, davalının miras payından az ise mahsuba gidilmesi, çok ise, miras bırakanın bu fazlalığın ona kalmasını istediğini davalı ispat ettiği takdirde, bu fazlalığın denkleştirmeye tabi tutulmaması (TMK m. 672), miras bırakanın çıkan fazlalığının davalıya bırakılmasını istediği davalı tarafından ispat edilemezse, davalıya yapılan kazandırmaların değerinden davalının miras payını aşan bölümünün davacılar miras payları oranında dönmesi gerekir.” şeklinde ifade edilmiştir] karşılıksız kazandırmalara yer verilmiştir. Bu kapsamda altsoy dışındaki yasal mirasçılara (uygulamada genellikle murisin sağ kalan eşi karşımıza çıkmaktadır) yapılan karşılıksız kazandırmaların denkleştirmeye tabi olması için murisin bu kazandırmanın iade edileceğini beyan etmiş olması gerekmektedir. Altsoya yapılan karşılıksız kazandırmalar ise, mirasbırakanın denkleştirmeden muaf tutulmasına dair bir irade açıklaması olmaması koşuluyla, kural olarak denkleştirmeye tabidir.

Dava konusu uyuşmazlıklarda tespiti gereken ilk husus davaya konu taşınmazın denkleştirmeye tabi olup olmadığıdır. Dava konusu edilen kazandırmanın denkleştirmeye tabi olup olmadığını tespitinde ilk bakılan husus, davalının yasal mirasçı olup olmadığıdır. Zira denkleştirme için hem davacı hem de davalının yasal mirasçı olması zorunludur. Davalı yasal mirasçı sıfatına sahip değilse denkleştirme davası açılmaz. Bunun dışında muris tarafından yasal mirasçısına yapılmış olan kazandırma, sağlararası bir işlemle ve ivazsız olarak yapılmış olmalıdır. Davalı murisin altsoyu ise, bu kazandırmalar karineten denkleştirmeye tabidir, davalı aksini ispat ile yükümlüdür. Davalı murisin altsoy dışındaki bir yasal mirasçı ise, davacı kazandırmanın denkleştirmeye tabi olduğunu ispat ile yükümlüdür.

Dava konusu kazandırmanın denkleştirmeye tabi olduğu tespit edildikten sonra, murisin denkleştirmeye tabi kazandırmaları net terekenin hesabında aktif kısma eklenir. Ancak bu eklemede söz konusu denkleştirmeye tabi kazandırmanın denkleştirme anındaki değeri esas alınır. Denkleştirme anının ne olduğuna ilişkin öğretide tartışmalar bulunmaktadır. Yargıtay kararlarında ise bu an ölüm anı olarak dikkate alınmaktadır. Zira terekenin hesabı ölüm anına göre yapılmaktadır. (Yargıtay 2. HD., E. 2009/14753, K. 2009/21912, T. 17.12.2009; 2. HD, E. 2010/4629 K. 2011/6951 T. 25.04.2011).

Murisin ölüm tarihi itibarıyla terekesinde bulunan bütün malvarlığı değerlerinin ölüm anındaki değeri ile denkleştirmeye tabi kazandırmanın denkleştirme anındaki değeri toplanıp, TMK m.507/II hükmünde yer alan pasif kalemler çıkarılarak murisin net terekesi bulunmalıdır. Net terekeden her bir yasal mirasçıya yasal miras payı verilir. Bu aşamada davalının eline geçen değer miras payını aşmıyorsa denkleştirmeye yer yoktur. Aşırıysa denkleştirme yapılacaktır. Murisin ölümü anında terekesinin aktif ve pasif değerlerine ilişkin dosyada yeterli bilgi bulunması, net tereke hesabı bakımından önem taşımaktadır. Dava dosyasından murisin net terekesinde başkaca malvarlığı olup olmadığı, bunların paylaşılıp paylaşılmadığı ve davacıların eline terekeden geçen bir şey olup olmadığının da bilinmesi gerekir. Ayrıca davaya konu kazandırmanın para dışında bir şey olması halinde, örneğin taşınmaz, davalı tarafından TMK m.671 hükmü kapsamında ne şekilde denkleştirmeye tabi tutulacağı, yani denkleştirmenin şekline ilişkin davalıya seçim hakkı (aynen mi nakden mi) sorulmalıdır.

Özetle, dava konusu edilen devirlerin denkleştirmeye tabi olduğu tespit edildikten sonra murise ait sağlığında sahip olduğu ve karşılıksız devre konu ettiği, ölüm anında sahip olduğu bütün malvarlığı değerlerinin bilinmesi ve tespiti gerekmektedir. Zira denkleştirme hesabı için öncelikle net terekenin tespiti gerekir. Net tereke için ise temlike konu yani murisin sağlığında

devrettiği terekenin de bilinmesi gerekmektedir. Murisin hayatayken karşılıksız devre konu ettiği mallar bulunduğu tespit edilirse bunların ölüm anındaki değerleri tespit ettirilmeli ve murisin ölümü ile terekesinde yer alan bütün malların ölüm günü itibariyle değer tespiti yaptırılmalıdır. Ayrıca murisin terekesinin yasal mirasçıları arasında paylaşılıp paylaşılmadığı, paylaşıldı ise ne şekilde paylaşıldığının tespiti gerekmektedir. TMK m.507/II hükmüne göre, mirasbırakanın borçları, cenaze giderleri, terekenin mühürlenmesi ve yazımı giderleri, mirasbırakan ile birlikte yaşayan ve onun tarafından bakılan kimselerin üç aylık geçim giderleri terekeden indirilecek pasif kalemlerdir. Bu kalemlere ilişkin bilgilerin de dosyada yer alması gerekir. Ancak bu verilerin elde edilmesi ile birlikte davacının davalıdan denkleştirme talep edip edemeyeceği hesaplanabilir.

Not: Bu bilgilendirme notu Doç. Dr. Nurcihan Dalcı Özdoğan tarafından hazırlanmıştır.

